

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Γ. Παπαγεωργίου:

SIGMUND FREUD

150 χρόνια από την γέννηση του

SIGMUND FREUD

150 χρόνια από την γέννηση του

«Πολλές από τις απόψεις του SIGMUND FREUD, φαίνεται να αντλούν την προέλευσή τους από την αρχαία ελληνική σκέψη, όπου το “γνώθι σαυτόν” αποτελεί κορυφαία επιταγή»

του Ε. Γ. Παπαγεωργίου*

Η χρονιά που μας πέρασε ήταν, από πολλές απόψεις, αφιερωμένη σε ένα πρόσωπο που η επίδρασή του στην ανθρώπινη σκέψη υπήρξε καθοριστική.

Το σημερινό σημείωμα σε καμιά περίπτωση δεν φιλοδοξεί να περιγράψει ή να εκπροσωπήσει το έργο του. Αποτελεί περισσότερο μια μικρή προσωπική εκτόνωση απέναντι στον άνθρωπο που πέρα από την οποιαδήποτε επίδρασή του στην κοινωνική σκέψη, επηρέασε καθοριστικά, μέσα από τις θεωρίες του τόσο την επαγγελματική μου έκφραση όσο και τον τρόπο θεώρησης του κόσμου γύρω μου.

Ο S. F., τον οποίον πολλοί ταυτίζουν με τη δημιουργία της ψυχοθεραπείας ως θεραπευτικής μεθόδου στη Ψυχιατρική, δεν λειτούργησε παρά «σαν ο εξαιρετικά συνδετικός κρίκος ανάμεσα σε δύο χιλιάδες χρόνια μπερδεμένες υποθέσεις και στη σύγχρονη επιστημονική εποχή»⁽¹⁾. Πολλές από τις απόψεις του φαίνεται να αντλούν την προέλευσή τους από την αρχαία ελληνική σκέψη, όπου το “γνώθι σαυτόν” αποτελεί κορυφαία επιταγή. Η διαρκής διαφοροποίηση των θεωριών του (αεί διδασκόμενος), έδωσε αφορμή σε πολλούς για κριτική εναντίον του. Στην πραγματικότητα πρόκειται για διαφο-

ρετικές φάσεις εξέλιξης μιας θεωρίας που, δεν θα μπορούσε να ήταν και διαφορετικά, αφού κάτι τέτοιο αποτελεί και νομοτελειακό κανόνα για την εξέλιξη της επιστημονικής σκέψης. Έτσι όσο διαφορετικές και να εμφανίζονται οι απόψεις που εκφράζει στα τελευταία του έργα, από αυτές των πρώιμων χρόνων, δεν παύουν να στηρίζονται θεμελιακά σε αυτές.

Δεν θα ήταν δυνατόν να αναφερθεί κανείς ούτε επιγραμματικά στο έργο του, που καλύπτει 24 τόμους, στην αγγλική του έκδοση⁽²⁾. Έτσι θα αναφερθώ μόνο σε δυο τρία στοιχεία της ζωής του από αυτά που συνήθως δεν αναφέρονται στις διάφορες σύντομες αναφορές σ' αυτόν, που για μένα όμως δείχνουν σημειολογικά την ποιότητα του ανθρώπου.

Ήταν ο καλύτερος μαθητής στην τάξη του και αποφοιτώντας από το σχολείο γνώριζε άριστα, αρχαία ελληνικά, λατινικά, γαλλικά, αγγλικά, εβραϊκά, και γερμανικά ενώ μόνος του ασχολήθηκε με τα ιταλικά και τα ισπανικά.

Από ηλικία 8 ετών διάβαζε Σαίξπηρ που μαζί με τον Γκαίτε παρέμειναν οι αγαπημένοι του συγγραφείς⁽³⁾.

Ο S.F. υπήρξε από φοιτητής ένα ιδιαίτερα

*Καθηγητής Γενικού Τμήματος Βασικών Ιατρικών Μαθημάτων

ανήσυχο μυαλό. Ασχολήθηκε αρχικά στα εργαστήρια βιολογίας αλλά βρήκε σπουδαίο ενδιαφέρον στη φυσιολογία.

Η ενασχόλησή του με τη φυσιολογία και οι εργασίες του με τον καθηγητή Bruecke (αυθεντία της εποχής, το «βλέμμα του οποίου, τον συνόδευσέ όλη του την ζωή».)⁽⁴⁾ σχετικά με το μετασχηματισμό και την αλληλεπίδραση των φυσικών δυνάμεων στους ζώντες οργανισμούς, βρίσκουν την έκφρασή τους στο χαρακτηρισμό που έδωσε στην ψυχανάλυση το 1926 «οι δυνάμεις βοηθούν ή αναστέλλουν η μια την άλλη, συνδυάζονται μεταξύ τους έρχονται σε συμβιβασμό η μια με την άλλη κλπ.». Αργότερα είναι από τους πρώτους που οδηγείται σε μια ενιαία θεώρηση του κυτταρικού νεύρου και των αποφυάδων του - αυτό που αργότερα οδήγησε στη νευρωνική θεωρία - εφηύρε την μέθοδο χρώσης του νευρικού ιστού με χλωρίδιο του χρυσού και συμμετείχε μαζί με σπουδαίους δασκάλους της εποχής του σε πλήθος σπουδαίων ερευνών παίρνοντας το πτυχίο της ιατρικής με «άριστα».

Τα πρώτα χρόνια της καριέρας του ως ιατρός ασχολήθηκε με τη νευροπαθολογία και το 1885

διορίσθηκε λέκτωρ, θέση ιδιαίτερα σημαντική για την εποχή, «για τις κλινικές και ιστολογικές δημοσιεύσεις του».

- Στα πλαίσια διερευνήσεών του στα πεδία της ανθρώπινης νευροφυσιολογίας πειραματίστηκε και με την κοκαΐνη, την οποία θεώρησε άριστο παυσίπονο για τις φλεγμονές του γαστρικού βλεννογόνου όπως και στην οφθαλμολογία, για το τράχωμα και την ιρίτιδα..

- Το ερευνητικό του πνεύμα διατυπώνεται από τον ίδιο σε ένα δοκίμιό του, «μία αποτυχία (στο ερευνητικό έργο) σε κάνει εφευρετικό, γεννάει μία ελεύθερη ροή συνειρμών, φέρνει τη μία ιδέα μετά την άλλη, ενώ από την στιγμή που υπάρχει επιτυχία εγκαθίσταται μία στενοκεφαλιά ή χοντροκεφαλιά, έτσι που επιστρέφεις διαρκώς σε ό,τι έχει ήδη παγιωθεί και δεν μπορείς να κάνεις νέους συνδυασμούς»⁽⁴⁾. Με τέτοια τοποθέτηση απέναντι στην ζωή, το πνεύμα του ήταν αδύνατο να βρει πλατύσκαλο. Γι' αυτό ίσως και δεν σταμάτησε ποτέ να αναπροσαρμόζει τις θεωρίες του εμπλουτίζοντάς τις συνεχώς με νέες παρατηρήσεις και στοιχεία.

- Μέχρι τα 35 του χρόνια ασχολήθηκε με την νευρολογία, περιέγραψε το φαινόμενο της

Το γραφείο του Sigmund Freud

ημιοψίας σε δύο παιδιά, ενώ το πρώτο του βιβλίο ήταν για την «Αφασία» (1891) και το αφιέρωσε σ' αυτόν που τον στήριξε στα δύσκολα χρόνια και του πρόσφερε τις βάσεις για το μελλοντικό του έργο, στο δάσκαλό του και φίλο καθηγητή Breuer.

Στη «νευρολογική περίοδο» της ζωής του καταγράφονται πλήθος δημοσιεύσεων, όπως σχετικά με την «ασυμβολική αφασία» που τελικά την ονομάτισε «αγνωσία», το σύνδρομο της «χοριοειδούς παρέσεως», την υπέρταση των κάτω άκρων στην νυκτερινή ενούρηση, τις κεντρικές διπληγίες στις παιδικές παραλύσεις, στις οποίες θεωρείτο αυθεντία και πλήθος άλλων.

Εάν ο Freud δημιούργησε τόσο σημαντικό έργο στην νευρολογία, η ενασχόλησή του με την ψυχιατρική έδωσε -ας μου επιτραπεί η έκφραση- την ψυχή πίσω στον άνθρωπο και τον έκανε πάλι μία ψυχοσωματική ή σωματοψυχική οντότητα, όπου ψυχισμός και σώμα έπαψαν να θεωρούνται χωριστά. Περιέγραψε τις δομές του ψυχισμού, τις άμυνές του,

τη σχέση του με το σώμα και πάνω απ' όλα μας παρέδωσε μία μέθοδο για ανίχνευση του πιο βασικού, αλλά και πιο σημαντικού στοιχείου της, του ασυνείδητου. Του στοιχείου αυτού, που στην ουσία χωρίς να το γνωρίζουμε, μας διαμορφώνει την συμπεριφορά και καθορίζει τις επιλογές μας. Ένα μικροσκόπιο για την διερεύνηση του σύμπαντος της ανθρώπινης ψυχής.

Ο δρόμος προς το τελικό αποτέλεσμα κάνει το επίτευγμα ακόμα πιο σπουδαίο για τον άνθρωπο. Όχι μόνο στα πρώτα χρόνια, οι θεωρίες του αντιμετωπίστηκαν με χλευασμό και σιγματίστηκαν ως σεξουαλικά διεστραμμένες.

«Στους Μεγάλους καιρούς (του Α΄ παγκόσμιου πολέμου) τέτοιου είδους ψυχιατρική των γραιδίων... πρέπει να αντιμετωπισθεί αλύπητα και με σιδερένια σκούπα» γράφονταν στα 1916 από συναδέλφους ιατρούς, ενώ στην εποχή της επικράτησης του ναζισμού, τα βιβλία του καίγονταν επιδεικτικά μαζί με τα υπόλοιπα πνευματικά αριστουργήματα που δεν άντεχε η αρειανή ιδεολογία.

Το έργο του Freud υπήρξε, φυσιολογικά θα έλεγε κανένας, εχθρός όχι μόνο των ολοκληρωτικών καθεστώτων αλλά και πολλών ψυχοπαθητικών προσωπικοτήτων μια και στον πυρήνα του, σε

καλεί να κοιτάξεις μέσα σου, να αναλάβεις εσύ την ευθύνη του εαυτού σου, να επιβιώσεις με τις δικές σου δυνάμεις.

Ίσως γι' αυτό απέκτησε όχι μόνο πιστούς οπαδούς αλλά και φανατικούς εχθρούς.

Αλλά και στις ημέρες της δόξας, όταν η δημοτικότητα του είχε απλωθεί τόσο πολύ που όλοι ζητούσαν κάποια συνεργασία, μη αφήνοντάς τον σε ησυχία, ο Freud έγραφε: «Η κατάστασή

μου έχει αλλάξει πολύ τελευταία αυτά τα 15 χρόνια. βρίσκομαι απαλλαγμένος από υλικές φροντίδες, στο κέντρο αυτού του ορυμαγδού μίας δημοτικότητας που τη βρίσκω απωθητική, μπλεγμένος σε εγχειρήματα που κλέβουν χρόνο και ενέργεια από το ήρεμο επιστημονικό έργο»⁽⁴⁾.

Σαν πηγές της ανθρώπινης δυστυχίας έβλεπε «τον σωματικό πόνο, τους κινδύνους από τον έξω κόσμο και τις διαταραχές τω σχέσεών μας με τους συνανθρώπους μας -ίσως την οδυνηρότερη όλων»⁽⁴⁾.

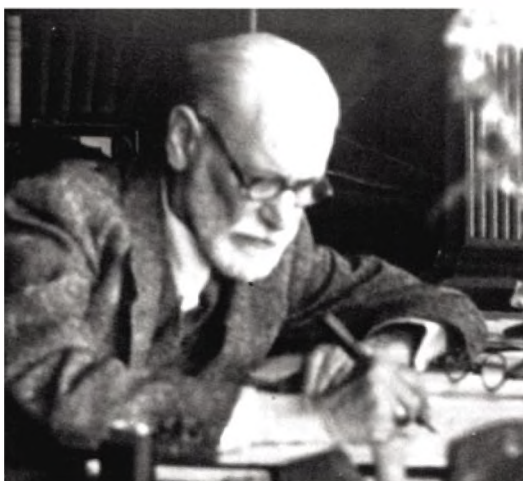
Ενώ σαν προαπαιτούμενο ενός πολιτισμού θεωρούσε την δικαιοσύνη - δηλαδή την

“μία αποτυχία (στο ερευνητικό έργο) σε κάνει εφευρετικό, γεννάει μία ελεύθερη ροή συνειρμών, φέρνει τη μία ιδέα μετά την άλλη, ενώ από την στιγμή που υπάρχει επιτυχία εγκαθίσταται μία στενοκεφαλιά ή χοντροκεφαλιά, έτσι που επιστρέφεις διαρκώς σε ότι έχει ήδη παγιωθεί και δεν μπορείς να κάνεις νέους συνδυασμούς”

μου έχει αλλάξει πολύ τελευταία αυτά τα 15 χρόνια. βρίσκομαι απαλλαγμένος από υλικές φροντίδες, στο κέντρο αυτού του ορυμαγδού μίας δημοτικότητας που τη βρίσκω απωθητική, μπλεγμένος σε εγχειρήματα που κλέβουν χρόνο και ενέργεια από το ήρεμο επιστημονικό έργο»⁽⁴⁾.

Σαν πηγές της ανθρώπινης δυστυχίας έβλεπε «τον σωματικό πόνο, τους κινδύνους από τον έξω κόσμο και τις διαταραχές τω σχέσεών μας με τους συνανθρώπους μας -ίσως την οδυνηρότερη όλων»⁽⁴⁾.

Ενώ σαν προαπαιτούμενο ενός πολιτισμού θεωρούσε την δικαιοσύνη - δηλαδή την

εξασφάλιση ότι από την στιγμή που τίθεται ένας νόμος δεν θα παραβιάζεται προς όφελος οποιουδήποτε ατόμου.

Ο θαυμασμός του Freud για τον πλούτο των κλασικών και η ευαισθησία του απέναντι στον πολιτισμό και την ομορφιά βρήκαν την έκφρασή τους, στην εντύπωση που του προκάλεσε η επίσκεψή του στην Αθήνα. Χρόνια αργότερα έγραφε ότι, δεν έχει εντυπωσιαστεί από τίποτα περισσότερο στη ζωή του, όσο από τις κολώνες του Παρθενώνα.

Ήταν αντίθετος στην ιδέα συγγραφής της αυτοβιογραφίας του, ζητώντας από τον κόσμο «να τον αφήσει στην ησυχία του και να αφιερώσει το ενδιαφέρον του στην ψυχανάλυση»⁽⁴⁾.

Παρ' όλο το κόστος της σταθερότητας και της εμμονής στις απόψεις του - υπήρξαν περίοδοι στη ζωή του που με εξαιρετική δυσκολία επιβίωνε οικονομικά - ο Freud διατήρησε την πορεία του στη ζωή χωρίς παρεκκλίσεις και συμβιβασμούς. Έζησε σύμφωνα με τις ιδέες του, αναζητώντας την επιστημονική αποδοχή και όχι το προσωπικό όφελος ή την οικονομική του άνεση. Εξ' άλλου ορίζοντας την ευτυχία σ' ένα του γράμμα, γράφει: "Ευτυχία είναι η μεταγενέστερη εκπλήρωση μιας προϊστορικής (πρώιμης) επιθυμίας. Γι' αυτό και ο πλούτος φέρνει τόσο ελάχιστη ευτυχία, το χρήμα δεν ήταν μια επιθυμία στην παιδική ηλικία."

Δε σταμάτησε ποτέ να εργάζεται και να παράγει

έργο, του περίσσευε όμως ενέργεια για τα νευρωτικά του συμπτώματα και την εξάρτησή του από τον καπνό, πράγματα που αποδεχόταν για τον εαυτό του και ο ίδιος.

Με τον Freud έχουμε να κάνουμε με ένα πρόσωπο που το διακρίνει η άσβηστη δίψα για την αλήθεια, η απεριόριστη πίστη στη λογική και το ακατάβλητο θάρρος να διακινδυνεύσει τα πάντα για την πίστη αυτή⁽⁵⁾.

Βιβλιογραφία

1. KIRNAN TOMAS: "Ψυχοθεραπείες", Εκδ. Επίκουρος, 1977
2. UWE HENRIK PETERS: Woerterbuch der psychiatrie und medizinischen psychologie. U&S Taschenbuecher, Muenchen-Wien 1977
3. STORR ANTHONY: FREUD, Oxford Univ. Press, Ελληνικά Γράμματα 2006, ειδική έκδοση για την εφημ. "το ΒΗΜΑ"
4. JONES ERNEST: ΣΙΓΚΜΟΥΝΤ ΦΡΟΪΝΤ, Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ, Εκδ. Ινδίκτος, Αθήνα 2003
5. ΦΟΜΜ ΕΡΙΧ: Η αποστολή του Freud, εκδ. Μπουκουμάνη, Αθήνα 1975

Ο Πρόεδρος του ΤΕΙ Α καθηγητής, Δ. Νίνος, υποψήφιος για το βραβείο Socrates International Award

Η Europe Business Assembly, η οποία εδρεύει στην Οξφόρδη και ιδρύθηκε με στόχο τη δημιουργία δεσμών συνεργασίας σε επιστημονικό, ερευνητικό και οικονομικό επίπεδο μεταξύ χωρών της Ανατολικής και της Δυτικής Ευρώπης, πρότεινε τον Πρόεδρο του Ιδρύματός μας Καθηγητή, Δ. Νίνο, μεταξύ των υποψηφίων για το βραβείο Socrates International Award (S.I.A.).

Η υποψηφιότητα για το S.I.A. εκφράζει τη διεθνή ακτινοβολία και αναγνώριση των επιτευγμάτων και της εν γένει επαγγελματικής δραστηριότητας των υποψηφίων προς βράβευση.